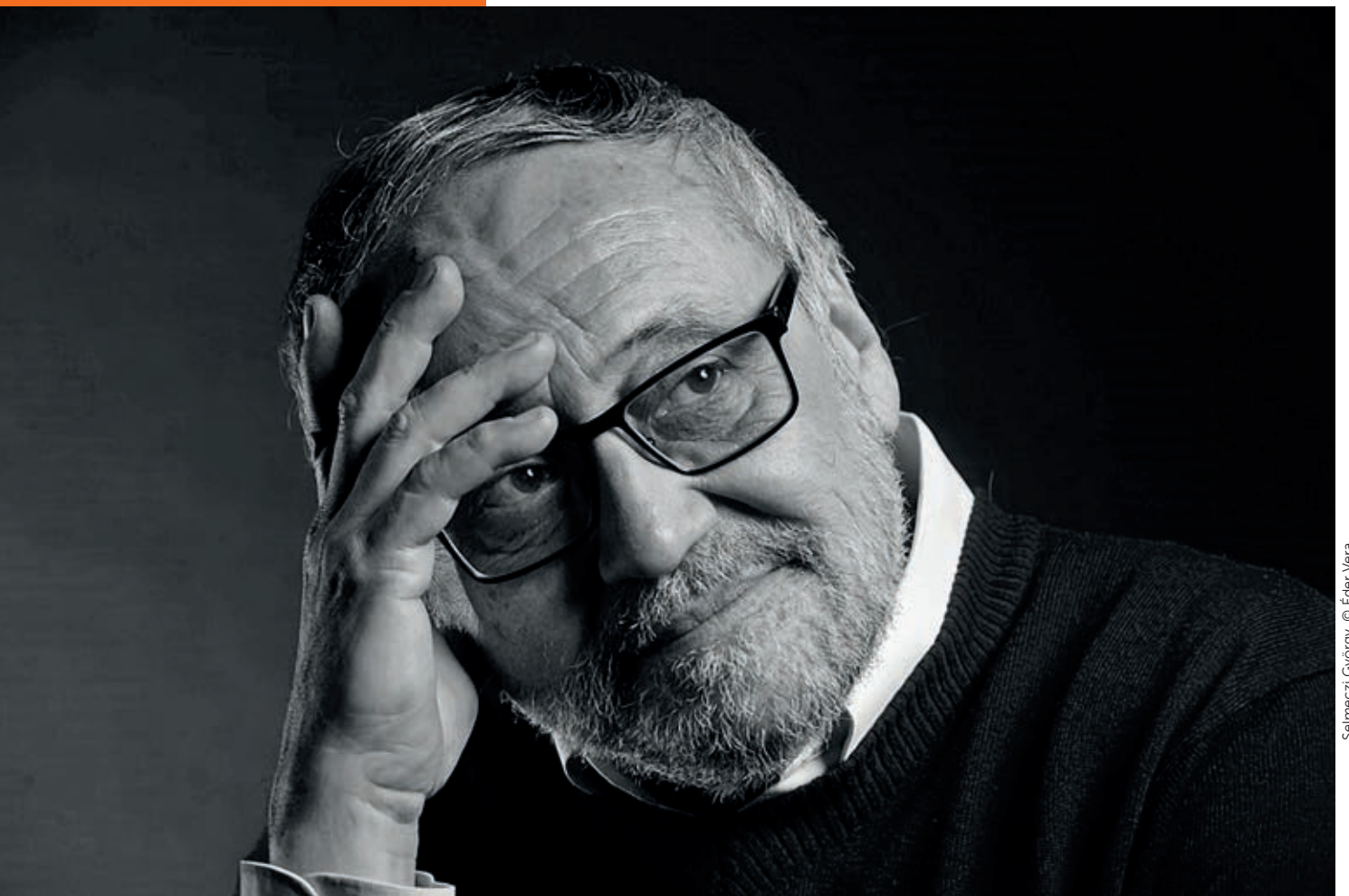

Kortárs, kortársabb, legkortársabb

Selmeczi György az öncsalás korszakáról, a folytonos újdonsággyártásról

Recesszió és túltermelés jellemzi napjainkban a kortárs zenét – véli a zeneszerző-karmester, aki úgy látja, a kiutat egymás elfogadása, s annak a belátása jelenti, hogy valamennyien ugyanabban a korban élnek és alkotnak. Épp ezért nem csupán a minél újabb darabokat kellene hajszozni, hanem lehetőséget biztosítani arra, hogy a megszületett alkotások minél többször a közönség elé kerüljenek. Selmeczi György gondnak tartja azt is, hogy az egyház és az egyházi kortárs zene között nincs kapcsolat, és hiába születnek világszínvonalú kompozíciók, ezek nem hangzanak el a templomokban. Az alkotóval emellett legújabb operájáról, valamint a fiatal generációról is beszélgettünk.

Egy korábbi interjúban azt nyilatkozta, az elmúlt évtizedek trendjeit végigkövetve lényegesen jobbnak tartja a magyar zeneszerzői teljesítményt az európai átlagnál.

Ez mély meggyőződésem továbbra is. A folyamatokat figyelve azt állapítottam meg, hogy Európában, különösen a nyugati részén látványos a művészeti recesszió. Ennek a területnek erős a térvesztése, ráadásul különböző – egyébként demokratizálódási folyamatnak hazudott – okoknál fogva, mindenütt megszűnt a megfelelő szelekció, a szakma természetes tisztulása, ami valódi hierarchiát alakít ki. A negatív folyamatok még a II. világháború utáni korszakban kezdődtek a zenei guruknak kikiáltott komponisták feltűnésével, ami sajátos frusztrációt okozott a zeneszerzés világában. Ha csak a magam fiatalságára gondolok, el kell számoljak azzal a riadalommal, amely akkoriban mindannyiunkat eltöltött, amikor éjjel csatákosan arra riadtunk az ágyban, hogy: „Úristen, nem vagyok elég kortárs!” Alapvető kérdés ugyanis, kinek hiszünk el, hogy kortárs, s abban vetélkedünk-e, hogy ki a kortárs, a kortársabb, a legkortársabb...

Milyen megoldásokat lát minderre?

Ebből a recesszióból csak egymás elfogadásának az útján törhetünk ki. S egyfajta belátással, hiszen ha a korábbi korszak zeneszerzőit nézzük, érdemes megvizsgálni, mennyire játsszák ma például Boulez vagy Stockhausen műveit... Annak az attitűdnek, amit oly radikálisan, oly sok pénzből és oly támogatottan képviseltek – persze hallatlanul tehetségesen is – végeredményben volt némi daráló jellege, amelynek az elmúlt évtizedekben sokan estek áldozatul. Emellett mindez lassította a szembenézés folyamatát is. Azt az önvizsgálatot, ami túlmutat a pusztán zenei anyagon és struktúráján, hiszen a zeneművek kapcsolatrendszerét az előadók, a közönség világával is elemezni kell. Úgy vélem, a recesszió mögött az őszintétlenség, a kudarcok elhazudása áll. Az álsikerek kora volt ez, azoknak a műveknek a korszaka, amelyeknek egyetlen, szűkkörű bemutatót követően nem lehetett nyomát találni a zenei közbeszédben. Azért olyan nehéz a szembenézés, mert sokaknak a saját életművüket kellene alapos vizsgálatnak alávetniük, ami után a kompozíciók nagy része a kukában kötne ki.

„...sokaknak a saját életművüket kellene alapos vizsgálatnak alávetniük, ami után a kompozíciók nagy része a kukában kötne ki.”

Végzett már ilyen önvizsgálatot?

Igen, és ki is dobtam némi gyenge, avantgárd életművet, de nyugodtan megtehettem, mert a veszteség nem volt jelentékeny. A jelenlegi recesszióval azzal vethetünk véget, ha abbahagyjuk a méricskélést és elfogadjuk: valamennyien ugyanabban a korban élünk és alkotunk.

Meg kellene találnunk a valóságos szelekciós folyamatokat, amely után az marad repertoáron, ami arra érdemes, és az bukik el, ami feledésre méltó. Jelenleg ezt látom alapkérdésnek.

Arról is beszélt azonban, hogy senki sem elég eredeti ahhoz, hogy új műalkotásokban gondolkodjon, mindenki reflektál a korábbi szerzőkre...

Éppen az új gondolatok pressziója a gond. Fel kellene számolni az eddigi kényszert, mert a mindenáron való újdonsággártás hihetetlenül visszavetette a zeneszerzés korábbi rangját, szakmaiságát, zenetörténeti beágyazottságát. Nagy kárt okozott a „megmondóemberek” ezreinek kényszere, akik folytonosan valami újra szomjaztak, és nem vették észre, hogy az újdonság kultusza számos esetben félrevezető. Az elmúlt évtizedekben rengeteg dolgot nívóval adtunk el, holott az első pillanattól nyilvánvaló volt, életképtelen... Az ezredfordulót, a huszadik század utolsó harmadát leginkább az önccsalás korszakának tudom nevezni.

„Most következnek a nagy kérdőjelek, a teljes átrendeződés a kortárs zene világában...”

Ami lassan lezárul. Miként látja a folytatást?

Rendkívüli élvezettel figyelem a fiatalokat, akadnak köztük szenzációs tehetségek, akik ragyogó zenét írnak. Ők azok, akik már nem veszik fel a kesztyűt, s az előbb emlegetett, temérdek probléma az ő tudatukban már nem munkál. Nem pazarolnak energiát arra, hogy ezekkel a feszítő kérdésekkel és belső konfliktusokkal foglalkozzanak. Sok mindenben elidegenedtek a generációmától, de ez így van rendjén. Azáltal, hogy tanítók és állandóan fiatalok között vagyok, jobban belelátok a gondolkodásukba, azonban számos pályatársam elszigetelődött, letaglózta őket a változások mennyisége, gyorsasága. Mindezt nehéz kezelni, különösen akkor, amikor az ember eljut egy összegző korbá. Most következnek a nagy kérdőjelek, a teljes átrendeződés a kortárs zene világában, hiszen mindenki keresi a helyét, az új pozícióját. Közben pedig az egész zenei közéletben érzem az állandó készenléteket, s a hajlamot a manipulációra, amelyhez a legújabb kor a kezünkbe adott egy örületes eszközrendszert, a marketinget. A recesszió legsúlyosabb hozadéka az, hogy nehéz meglátni a valódi értéket. Ma senki sem mer döntéseket hozni, senkinek sincs álláspontja. Így rengeteg a tisztázatlanság a huszadik század zenetörténetével kapcsolatban. A képünk torz, sok fontos motívum hiányzik belőle, miközben rengeteg ócskaság túléltte önmagát. De nem is látom, hogy a többség szeretne mérvadó képet kapni arról, mi történt az apáink, nagyapáink világával, s ebből hogyan következik a miénk.

Milyennek látja a saját múltját?

Minden törekvésem az volt az elmúlt két-három évtizedben, hogy független maradjak, hogy otthonosan érezzem magam a zenei közéletben, de mégse köteleződjek el. Erre nagyon vigyáztam. Így próbálom én magam elvégezni az állandó önvizsgálatot: melyek a valóban jó darabjaim, melyek a kevésbé sikerültek, melyeknél mondható, hogy a tematika jelentősebb, mint a zenei teljesítmény. Akadnak műveim, amelyek többnek tűnnek, s olyanok, amelyek méltatlanul kevésre becsültek. Bár nekem elvileg most jó dolgom van, hiszen néhány éve csaknem minden bemutatóra kerül, amit megírtam, és akad, ami túl is élte a bemutatót... Ezt tekintem egyedül mérvadónak. Ha pedig valami négyszer-ötször is színre kerül, az már mérhetetlen boldogság egy kortárs szerzőnek. Annál is inkább, mert mostanában az ősbemutatókat támogatják, és engem borzasztóan zavar, hogy ma egy jelentős karmester nem könnyen áll kötélnek, ha valaki előtte már dirigálta az adott kompozíciót. Ennek köszönhetően a recesszió mellett a túltermelési válság is megjelent. Mindenki csak újabb és újabb darabokat komponál, és egy mű nem tud a társadalomban levizsgázni, polgárjogot nyerni, mert nem éri meg a második, harmadik előadást...

„Mindenki csak újabb és újabb darabokat komponál, és egy mű nem tud a társadalomban levizsgázni, polgárjogot nyerni...”

Azért Ön kevésbé panaszkodhat erre, ráadásul a legutóbbi darabjával, a Boldogasszony lovagjával teljessé vált az operakollekciója is.

Novemberben pedig egy újabb, teljes estés darabom, *A krónika* kerül a közönség elé a Kolozsvári Magyar Operában. Az egész családnak szóló kompozíció annak tiszteletére született, hogy az intézményes zeneoktatás kétszáz éves jubileumát ünnepelheti Kolozsvárott. Szőcs Margit írt számomra egy ciklust, egy filozofikus mesét. A történet szerint Kolozsvárott nem ismerik a zenét, de menekültek érkeznek, akiknek éppen azért kellett útra kelniük, mert ahol addig éltek, ott betiltották a muzsikát. Megtanítják a város lakóit a zeneszerszámok használatára. Úgy gondolom, a művet élvezik majd a gyerekek, de a felnőtteket is gondolkodásra készíti. *A krónika* színpadra állítója egyik végzős rendező növendékem a Színház- és Filmművészeti Egyetemről, Szokol Judit. Mint mindig, ennél a darabnál is az a kérdés: miben lesz több, mint egy regionális érdekesség, hogyan tud túlmutatni önmagán.

Négy évtizede tanít a Színművészetin. A fiatalok miként viszonyulnak a kortárs zenéhez?

Egyre érdeklődőbbben. S nincsenek szelekciós szempontjaik az értékrendnél, most van megszületőben a mindenevő

korosztály. De erre is kell biztatni mindenkit.

Ne az alapján döntsön, amit egy „megmondóembertől” hall, hogy mit kellene lenéznie... Keresse mindenben a neki szólót.

Milyen szezonra készül a Kolozsvári Magyar Operában, ahol karmester és művészeti vezető?

Szebbnél szebb programok várják az érdeklődőket, hiszen a jövő évadban bemutatjuk Verdi *A lombardok* című operáját, s lesz egy izgalmas *Denevér* is szilveszterkor. Tavasszal Novák Eszter a *Carment* viszi színre, Tompa Gábor pedig *A varázsfuvolát* rendezi. Kíváncsian várom, hiszen tavaly dolgoztunk először együtt, Ravel két egyfelvonásosát állította színpadra, a *Pásztorórát*, valamint *A gyermek és a varázslatok* című darabot kiváló előadókkal, s vezényletemmel. A produkció óriási sikert aratott, világszerte hatalmas iránta az érdeklődés.

„Csak az a gond, hogy az egyház és az egyházzene teljesen elsuhan egymás mellett.”

Komponál mást is az opera mellett?

Folyamatosan írok, naplószerűen, persze sok olyasmit is, ami a fiókban marad. A nagyobb lélegzetű feladatok mellett születnek kisebb kompozíciók, mostanában leginkább egyházi apróságok. Nemrég ugyanis felkérésre készíthettem egy diszkográfiát a magyar egyházzenéről, és csodálatos anyagra leltem. Ahogy a zeneszerzők egyre jobban elkezdtek a műfajhoz érteni, kiváló darabok születtek. Bámulatos életműveket találtam, amelyeket az egész világon játszani kellene. Csak az a gond, hogy az egyház és az egyházzene teljesen elsuhan egymás mellett. Nincs valódi kapcsolat, miközben emberek ezrei csak a templomokban találkozhatnak színvonalas kortárs zenével. S ez nagy baj, az oka pedig, hogy az egyházi szempontrendszerből kisodródott a művészettel való sáfáradás kérdésköre, s a szerzők is bűnösök, mert olyan előadói szintet követelnek, ami csak koncerttermekben elképzelhető. Lépéseket kellene tenni a kiművelt egyházi énekkarak felé, olyan darabokat írni, amelyeket elő tudnak adni, hogy frissüljön a repertoár. Legutóbb már ilyen technikai szempontokat figyelembe véve komponáltam én is a falum kórusának.

Összegzést emlegettünk. Kivételesen sokoldalú művészi pályájáért átvehette márciusban a Kossuth-díjat.

Boldoggá tett. De ettől ugyanúgy kell ütni a négyet, és a C helye sem változik a zongorán. Megtisztelő, de nem változom meg tőle. Viszont talán kicsit többet tehetek azért, amit fontosnak tartok.

2019
2020

A zene kaland

A **Nemzeti
Filharmonikus Zenekar**
és a **Nemzeti Énekkar**
koncertjei kiváló külföldi
és hazai vendégművészekkel

Bővebb információ,
bérlet- és jegyvásárlás:
filharmonikusok.hu

FENNTARTÓ

